

OBSAH:

I. O mléce.

1. Žlázy mléčné čili vemeno	3
2. Tvorba mléka	4
3. Čím podmíněno jest množství a jakost nadojeného mléka	6
1. Vývoj mléčné žlázy	6
2. Krmivo	7
3. Dojení	7
4. Stáří, řevnost, rozčilení, pohyb, práce a zdraví	8
5. Ošetřování	8
6. Počasí a povětrnost	8
4. Dojení ruční	8
5. Dojení mechanické a dojící stroje	13
6. Zacházení s mlékem po nadojení	15
7. Dojení na zkoušku a kontrola doživosti	16
8. Fysikální vlastnosti mléka	18
9. Složení mléka:	19
Tuk, bílkoviny, cukr a popelné látky, katalasa, reduktasa, peroxydasy a diastasa, bakterie, kvasinky a plísně	19—22
10. Vady mléka	22
1. Stájová příchut. 2. Příchut po místnosti. 3. Příchut po nádobě. 4. Hořké mléko. 5. Sladké mléko. 6. Kysčité mléko. 7. Slizké mléko. 8. Modré mléko. 9. Červené mléko. 10. Žluté mléko. 11. Pískovité mléko. 12. Kvasivé a pěnové mléko. 13. Krupičkové mléko. 14. Žluklé mléko. 15. Lojovité nebo olejovité mléko. 16. Mýdelnaté mléko. 17. Řepová příchut. 18. Hnilobné mléko. 19. Chuť po rybách. 20. Zadušené mléko. 21. Vodnaté mléko. 22. Jedovaté mléko. 23. Nakažené mléko	22—24
11. Prostředky k udržení sladkosti mléka	25
1. Chlazení	25
2. Zahřátí, pasteurace, sterilace, biorisace	25
3. Chemické prostředky	27
12. Braní vzorků	27
13. Zkoušení mléka	28
1. Zkoušení smysly	28
2. Fysikálně chemické způsoby	28

1. Určování smetany smetanoměrem (kremometrem)	28
2. Určované mléčné špíny	30
3. Určování hustoty mléčným hustoměrem	30
4. Určování mléčné sušiny	32
5. Stanovení zředění mléka vodou	32
6. Stanovení odsmetanění mléka	35
7. Stanovení odsmetanění a současného zředění vodou	36
8. Určování tuku v mléce	37
9. Určování bílkovin	44
10. Stanovení cukru třtinového v mléce	44
11. Stanovení kyselosti (acidity) mléka	46
12. Líhová zkouška	46
13. Líhová titrace	47
14. Alizarolová zkouška	47
15. Kvasná a kaseinová zkouška	48
16. Určování katalasy	48
17. Určování reduktasy	49
18. Zkouška na leukocity	49
19. Důkaz, že mléko bylo uvařeno neb na 80—90° C vyhřáto	50
20. Důkaz, že do mléka přimícháno bylo mouky	52
21. Důkaz, že do mléka přidáno konzervujících látek	52
3. Mikroskopická a mikrochemická analýze mléka	53
4. Bakteriologické zkoumání mléka	54
14. Tržní kontrola	55
15. Zákonitá ustanovení o prodeji a zužitkování mléka	56
1. Mléka zdraví škodlivá. 2. Mléka zkažená. 3. Mléko falšováno.	
4. Mléko nesprávně pojmenované. 5. Mléko méně cenné	58
16. Předpisy pro obchod s mlékem	59
17. Předpisy pro sběrny mléka	59
18. Nařízení pro mlékárny	60
19. Předpisy o docilování dětského mléka a mléka pro nemocné	60
20. Předpisy pro zasílání mléka	61
21. Uložení mléka	62
22. Předpisy o dodávání mléka konsumentům	62
23. Zužitkování vadného mléka a vadných mléčných výrobků	63
24. Určování ceny za mléko	63
a) placení mléka dle tučnosti mléka	64
b) dle tučnosti mléka a ceny másla	64
c) placení mléka na základě proměnlivé ceny za litrprocent dle pro- měnlivého množství tuku	65
25. Kyselé mléko nebo kyška	66
26. Odsmetanování	66
1. Vystávání smetany	66
2. O odstředování mléka	70
27. Smetana	75

28. Mléko sbírané nebo odstředěné	75
29. Zužitkování odstředěného mléka	76
1. Přímým prodejem	76
2. Zpracováním na polotučné neb čtvrttučné sýřidlové sýry	76
3. Zpracováním na tvaroh a tvarůžky	76
4. Odstředěné mléko jest krmivem pro domácí zvířectvo	76
5. Kasein k technickým účelům	76
6. Kasein k výživným účelům	76
7. Mléko v prášku	76

II. Výroba másla.

1. Vznik másla stloukáním	81
2. Máselnice	81
3. Různé vlivy při stloukání působící	83
4. Výhody a vady stloukání smetany a mléka	86
5. Vypracování másla	87
6. Barvení másla	88
7. Výtěžek másla	88
8. Složení másla a podmaslí	90
9. Vady másla	90
10. Zkoušení másla	91
11. Úprava a balení másla	92
12. Máslo umělé	92

III. Sýrařství.

1. Sýřidlo a sýření	97
Zkoušení síly sýřidla	98
Zkoušení mléka na způsobilost k sýření	99
2. Barvení a solení sýrů	102
3. Zrání sýrů	102
4. Různé druhy sýrů a jich příprava	103
1. Sýry ze sladkého mléka	103
a) Sýry nevyzrálé, mazlavé	103
Sýr pivní. Liptavský sýr. Imperial. Fromage à la crème. Sýr z čisté smetany. Máslové sýrce. Sýr kmínový	103—105
b) Sýry měkké, dozrálé	105
Cammembert. Sýr de Brie. Sýr neufchatelský čili bondon. Sýr cihlový. Brynza	107—108
c) Sýry polotvrdé	109
Sýr edamský. Port du Salut. Sýry pařené a uzené. Oštiepek	109—111
d) Sýry tvrdé	112
Sýr emenský, Gruillère a Parmesan	112

e) Sýry s plesnivinou v těstě	112
Roquefort. Gorgonzola	112
2. Sýry z kyselého tvarohu	113
Tvarůžky nebo sýrečky. Homolky. Domácí sýr mazlavý	114
3. Sýry margarínové	115
4. Vady sýrů	115
5. Zkoušení sýrů	116
6. Syrovátka a výrobky syrovátkové	117
a) Syrovátkové máslo. b) Syrovátkový tvaroh. c) Mléčný cukr	118

IV. Různé výrobky mléčné.

1. Zhuštěné mléko	121
2. Kumis a kefir	121
3. Jogurt	121
4. Homogenisované mléko	122
5. Dětské mléko	122
6. Mléko pro kojence	122
7. Plnění mléka do láhví	122

V. Přehled mlékárenské výroby.